

I TOMERA MARTTA TAHTOO VAIKUTTA

”Martat julistakoot, että on tosi cool olla suomalainen nainen.”

Perinteikös »

« Avoim etsijä

MATTI PIKKUJÄMSÄ

Vaikuttaja

”ÄLKÄÄ LUOPUKO *ahkeran, osaavan ja pärjäävän martan maineesta.*”

Lähes jokaisella suomalaisella on mielikuva martoista – mutta millainen? Mitä mielikuvia sana ”martta” herättää? Millaista naiskuvaa martat edustavat? Entä mitä mieltä martat ovat itsestään ja toisistaan?

Näitä kysymyksiä selvitettiin Marttaliiton Taloustutkimukselta tilaamassa Marttojen mainetutkimuksessa. Tutkimuksessa haastateltiin 15–79-vuotiaita suomalaisia naisia. Jäsenistölle lähetettiin kysely Martat-lehden mukana, ja eri sidosryhmiä sekä yhteistyökumppaneita lähestyttiin internetkyselyllä.

Tutkimuksessa selvisi, että martoissa on enemmän vaikuttajia kuin suomalaisnaisissa keskimäärin. Martat myös mieltävät itsensä yhteiskuntavaikuttajiksi, jotka edistävät tasa-arvoa ja osaavat ennakoida yhteiskunnallisia muutoksia. Sekä martat itse että sidosryhmät määrittivät martan taitavaksi, huolehtivaksi ja aktiiviseksi henkilöksi. Sidoryhmät näkivät martan myös perhekeskeisenä perinteiden vaalijana. Jäsenistö arvioi martan edustavan aktiivista, toimeliasta ja osaavaa naiskuvaa. Sidoryhmät määrittivät martan reippaaksi, tarmokkaaksi ja tomeraksi naiseksi.

Kun martoilta kysyttiin, miksi he kuuluvat marttajärjestöön, tärkeimmiksi syiksi nousivat yhteenkuuluvuus ja yhdessä tekeminen sekä uusien asioiden oppiminen. Monelle järjestötoiminta on tapa verkostoitua; tavata uusia ihmisiä ja saada ystäviä. Martta-aate ja -arvot houkuttivat erityisesti yrittäjiä ja johtavassa asemassa olevia. Eri toimintamuodoista jäseniä kiinnostivat eniten ruokaan ja ravitsemukseen liittyvät asiat, lapsiperheitä lisäksi kotipuutarha ja ympäristö, lapsettomia pareja yhdistystoiminta.

Kotirakas

MAINETUTKIMUKSEEN LIITTYVÄN ARVOKARTOITUKSEN mukaan martoista voi tunnistaa neljä erilaista tyyppiä: **perinteikkäät, kotirakkaat, vaikuttajat ja avoimet etsijät**. Pysyvät arvot ovat tärkeitä heille kaikille. Kotirakkaiden sydäntä lähellä on kodin ja lähipiirin hyvinvointi. Avoimille etsijöille tärkeitä ovat kansainvälisyys, luovuus, uudet ajatukset ja ideat. He varmistavat järjestön muuntautumiskyvyn ja edelläkävijyyden.

Mainetutkimus viittaa siihen, että järjestön alkuaikojen yhteiskunnallisen vaikuttamisen särmä on tylsistynyt.

Martat ovat onnistuneet arjen auttajina, mutta olleet luvattoman hiljaa yhteiskunnan epäkohdista. Erityisesti sidoryhmät toivoivatkin vaikuttajaroolin terävöitymistä.

Yhteistyötä toivottiin erityisesti uusavuttomuuden torjunnassa, syrjäytymisen ehkäisyssä sekä koulun ja nuorisotoimen kanssa.

Ihmiselämän keskeisen sisällön muodostavat koti, työ ja vapaa-aika, ja nimenomaan tässä järjestyksessä. Perheen merkitys ei katoa, vaikka sukupolvet vaihtuvat ja perheiden muoto muuttuu. Marttatyön painopisteenä on aina ollut kodin ja perheen hyvinvointi. Järjestömme vetovoima perustuu siihen, että osaamme hyödyntää ja antaa tilaa erilaisuudelle. Vaikka maineemme on hyvä, on sen vaalimiseksi tehtävä työtä. Ei riitä, että martat tunnetaan. Meidän on aktiivisesti viestitettävä, mitä me teemme ja mitä mieltä olemme. Miksipä emme niin tekisi: me saamme paljon aikaan ja meillä on kestävä sanoma!

”Jonkun pitää näyttää vahvaa naiskuvaa, miksei se voisi olla martta.”

Lainaukset ovat Marttojen mainetutkimukseen osallistuneiden terveisiä Marttaliitolle.

Marttojen suurarpajaisissa 1960-70-luvulla oli usein pääpalkintona auto.

2 KOHTI MARTTAKESKUSTA

MARTTAKIINTEISTÖ UUDENMAANKATU 24:ssä on tarjonnut 50 vuoden ajan puitteet Marttaliiton toiminnalle. Kiinteistössä ovat sijainneet Marttaliiton toimisto, Marttaravintola ja Marttahotelli. Marttajärjestön perustajajäseniin kuuluva Alli Nissinen lahjoitti talon maapohjan järjestölle testamentilla vuonna 1925. Vuonna 1958 valmistunutta taloa ei ole perusteellisesti korjattu, ja saneeraus tai jokin muu ratkaisu oli edessä.

Marttaliiton hallitus nimesi vuonna 2005 Peruskorjaustyöryhmän pohtimaan talon tulevaisuutta. Ryhmän puheenjohtajana toimi liiton puheenjohtaja Merja Siltanen. Apuna ryhmällä oli muun muassa rakennuslupaviranomaisia sekä asiantuntijoita rakennus-, peruskorjaus- ja hotellialalta sekä kaupunkisuunnittelusta. Marttaliiton hallitus sai aiheesta raportin jokaisessa kokouksessaan ja asian etenemisestä kerrottiin Marttaliiton syys- ja kevätkokouksissa 28.10.06, 21.4.07 ja 27.10.07.

Työskentelyn edetessä luovuttiin selvaisista vaihtoehdoista, joiden toteuttamiseen olisi liittynyt suuria taloudellisia riskejä tai jotka muuten olisivat olleet mahdottomia toteuttaa. Lopulta mukana oli kolme vaihtoehtoa: myydä tontti ja kiinteistö ja hankkia uudet tilat Martta-

Marttatalon tulevaisuutta oli selvitetty useita vuosia. Nyt oli aika tehdä päätöksiä.

liitolle, saneerata kiinteistö entiseen käyttöönsä tai saneerata kiinteistö hotelliksi ja hankkia liitolle uudet tilat. Uudenmaan ympäristökeskukselta oli haettu lisäkennusoikeutta siltä varalta, että päädyttäisiin laajentamaan hotellia. Vähitellen peruskorjausryhmässä alkoi hahmottua ajatus Marttakeskuksesta, jossa olisi tilat keskusjärjestö Marttaliitolle ja piirijärjestö Uudenmaan Marttoille sekä kokoustilaa marttayhdistyksille.

MARTTALIITON YLIMÄÄRÄINEN kokous käsitteli Marttatalon tulevaisuutta 15.12. – Meidän täytyy pitää mielessä tulevat vuosikymmenet ja ratkaista, kuinka turvaamme isolle järjestölle sopivat toimitilat ilman suurta velkataakkaa. Omaisuutta tulee hoitaa niin, että toiminta ja talous eivät joudu alttiiksi riskeille, totesi Merja Siltanen kokouksessa.

Hallitus esitti, että kokous myöntäisi valtuudet Marttaliiton hallitukselle kiinteistö Uudenmaankatu 24:n mahdollisen

myynnin toteuttamiseen tarvittaessa. Hallitus esitti myös, että liiton kokous myöntää hallitukselle valtuudet hankkia tarvittaessa ostamalla marttajärjestön käyttöön uudet, toiminnan kannalta tarkoituksenmukaiset toimitilat.

Varapuheenjohtaja Leena-Sisko Vanhatalo muistutti, että Alli Nissisen merkittävä rooli ei unohdu martoilta.

– Missä Marttatalo sijaitseekin, se kunnioittaa Alli Nissisen perintöä ja tekoja järjestön hyväksi.

Hallituksen esitykselle ei tullut vastaesitystä, joten esitys hyväksyttiin.

– Olemme tehneet historiallisia päätöksiä tänään. Olemme rakentaneet tulevaisuutta uusille martoille ja myös itsellemme. Toivon, että tämä päätös kantaa kauas, totesi kokouksen puheenjohtaja Marja-Leena Niskanen Etelä-Hämeen Martoista.

Marttatalo myytiin 3.3.2008. Marttaliitto hankki omistukseensa Keskinäisen kiinteistöosakeyhtiö Lapinlahdenkatu 3:n koko osakekannan samana päivänä.

HELENA KOKKONEN

Marttakeskus tulee Lapinlahdenkadun ja Malminrinteen kulmassa sijaitsevaan rakennukseen.

Marttalan peruskiven laskemislaisuus
17.5.1957. Eturivissä Helena Brander.

3 SÄÄNTÖMUUTOS SUJUI MALLIKKAASTI

Sääntöjen uudistaminen toi muutoksia muun muassa jäsenmaksuun ja jäsenyyslajeihin. Marttakerhot muuttuivat toimintaryhmiksi.

Renkomäen Marttayhdistys laati ruokaohjeita Etelä-Suomen Sanomiin. Vasemmalta Sirkka-Liisa Kuusela, Anne Pesonen, Sirkka Kulmala, Maarit Liimatainen ja Johanna Huovinen.

MARTTALIITON VUOSIKOKOUS oli hyväksynyt uudet mallisäännöt Marttaliitolle, piireille ja yhdistyksille vuonna 2006. Uudistusta oli valmisteltu järjestössä kolme vuotta. Yhdistykset ja piirit olivat antaneet lausuntonsa sääntöjen valmisteluvaiheessa, ja piirien lausunnot otettiin sääntöjen pohjaksi.

Sääntömuutos pantiin käytäntöön tammi-huhtikuussa 2007. Kaikki yhdistykset, jotka halusivat jatkaa marttayhdistyksinä, hyväksyivät uudet säännöt. Yhdistys sai valita, ottiko se käyttöön yhden vai kahden kokouksen säännöt sen mukaan, järjestääkö yhdistys vuosittain sekä kevät-että syyskokouksen vai pelkästään vuosikokouksen.

Jäsenistö esitti paljon kysymyksiä säännöistä. Kun niihin haettiin vastauksia, sääntöjen soveltaminen tarkentui myös piireissä ja Marttaliitos-
sa. Piirien toimihenkilöt, puheenjohtajat ja Marttaliiton hallituksen jäsenet kiersivät yhdistyksissä kertomassa uudistuksesta ja vastaamassa kysymyksiin.

Marttayhdistykset käsittelivät sääntömuutoksen vuosikokouksessaan. Sään-

nöt hyväksyi 156 yhdistystä. Jokainen yhdistys toimitti yhdistysrekisteriin kolmet kappaleet sääntömuutospapereita. Paperipinoja riitti, ja pöytälamppu paloi myöhään iltaan piirien ja Marttaliiton toimistoissa, kun papereita tarkistettiin. Marttaliitto oli ennakotarkastuttanut säännöt etukäteen ja maksoi kaikkien yhdistysten muutosmaksut.

MERKITTÄVÄ MUUTOS aikaisempaan oli se, että marttakerhot muuttuivat toimintaryhmiksi, jotka jatkossa toimivat osana omaa yhdistystään. Osa marttakerhoista päätti muuttaa kerhonsa yhdistykseksi. Osa etenkin iäkkäiden jäsenten kerhoista katsoi ajankohdan sopivaksi kerhon toiminnan lopettamiseen.

Sääntömuutoksen myötä Marttajärjestö siirtyi yhtenäiseen jäsenmaksuun ja sen suoralaskutukseen jäsenluettelon kautta. Yhdistysten rahastonhoitajien työ helpottui, ja rahastonhoitajat ilahutuivat uudistuksesta.

Sääntömuutos oli työntäyteinen, mutta sujui huolellisen valmistelun ja hyvän tiedotuksen avulla marttamaisen mallikkaasti.

Anne Helenius (vas.) ja Arja Simmelvuo valmistivat kaislakoreja Meri-Porin Marttojen kurssilla.

MARTTAJÄRJESTÖSSÄ ON KAHDEKSAN ERILAISTA JÄSENYYSLAJIA:

- Varsinainen jäsen
- Perheenjäsen
- Nuorisojäsen
- Opiskelijajäsen
- Seniorijäsen
- Kunniajäsen
- Kannattajajäsen
- Toissijainen jäsen

MARTHA

AGENTUR

MARTTA

ASIOIMISTO

4 MARTAT SAIVAT JÄSENLEHDEN

MARTTOJEN LEHDEN 105. ilmestymisvuosi oli historiallinen: lehti muuttui vihdoinkin jäsenlehdeksi. Emäntälehden syntysanat lausuttiin vuonna 1902 Martta-yhdistyksen vuosikokouksen jälkeen, kun järjestön perustajiin kuulunut Alma Forstén ehdotti oman tiedotuslehden perustamista. Hänen unelmaansa oli saada tieto kulkemaan yhdistyksen pääpaikalta Helsingistä jokaiseen kotiin ja kaikkiin haaraosastoihin eli nykyisiin yhdistyksiin: ”Soisin, että Emäntälehti löytäisi tiensä jokaiseen mökkiin ja miksi ei jokaisen kansa sivistystä todella harrastavan naisen kotiin”, lausui Alma Forstén. Päädyttiin julkaisemaan keran kuukaudessa ilmestyvää 8- tai 16-sivuista lehteä, jonka nimeksi tuli Emäntälehti. Siitä lähtien lehti on ilmestynyt säännöllisesti, myös sotavuosina. Lehti ei kuulunut jäsenmaksuun, vaan se piti tilata erikseen.

Yhdistysten tilausmyyjät huolehtivat Emäntälehden tilauksista ja laskutuksesta. Kiitos heidän työnsä, martatunsivat lehden hyvin, ja tilaukset sekä laskutukset sujuivat. Moni martta otti lehtitilausten hoitamisen sydämenasiakseen ja hoiti tätä vapaaehtoista tehtävää jopa vuosikymmeniä.

Emäntälehdestä tuli Martat. Nyt lehti menee jokaiselle varsinaiselle jäsenelle.

Monilla yhdistyksillä oli tapana tilata yksi lehti omalle yhdistykselleen. Lehti kiersi martalta martalle, kunnes seuraava numero ilmestyi. Tieto meni perille, mutta hitaasti. Ajankohtainen kotitalous- ja järjestötieto oli vanhentunut, kun lehti lopulta saavutti viimeisen lukijan.

Sääntöuudistuksen yhteydessä oli tullut aika tunnistaa, että suuri järjestö tarvitsee viestintäkanavan, joka tavoittaa jäsenistön säännöllisesti ja samanaikaisesti. Marttojen kotisivujen ei ole koskaan katsottu yksinään riittävän tiedonvälitykseen.

MARTTOJEN JÄSENLEHDEN pääosassa on – martta! Tavoitteena on, että kun jäsen avaa lehden, hän tunnistaa siitä itsensä ja löytää uusia samastumisen kohteita sekä toimintaideoita. Lehden sivuilla luo-

daan kuvaa monipuolisesta nykynaisesta, joka on ylpeä jäsenyydestään ja viihtyy marttayhteisössään. Kotitalousneuvonta on aina ollut lehdessä keskeisellä paikalla. Marttojen asiantuntemus kannattelee sisältöä. Ruoka ja ravitsemus, kodinhoito ja tasapainoinen talous sekä puutarha- ja ympäristöasiat luovat lehden rungon. Jäsenlehden kautta vahvistetaan järjestötietytämystä. On tarpeen käydä läpi perustietoa yhdistystoiminnasta ja kertoa oman järjestön erityispiirteistä. Suuressa järjestössä tapahtuu paljon ja tiedotettavaa riittää.

Martat-sana ilmestyi Emäntälehden kanteen vuonna 1985, aluksi pienenä, mutta suurentuen joka kerta,

kun lehden ulkoasua uudistettiin. Vuonna 1997 lehden nimi alettiin kirjoittaa muodossa emäntälehti/MARTAT. Varsinaista virallista nimenmuutosta se ei vaatinut.

Sekä liiton että lehden 100-vuotisjuhlat olivat lähellä, ja nimi haluttiin säilyttää entisellään vielä juhlien ajan. Kun pyöreät vuodet oli vietetty ja sääntömuutos ajankohtainen, oli aika kypsä jäsenlehdelle ja nimenmuutokselle.

Jo pitkään lehti oli elänyt lukijoiden puheissa marttalehtenä. Kun lehdestä nyt tuli jäsenlehti, oli luonnollista tarkistaa myös nimi. Emäntä-sanan merkitys oli aikojen kuluessa muuttunut. Jos se 1900-luvun alussa merkitsi kotonaan as-karoivaa naista, reilussa sadassa vuodessa merkitys oli kaventunut tarkoittamaan maatilalla työskentelevää tai vieraitaan emännöivää naista.

Uusien sääntöjen mukaan jokaisen yhdistyksen nimessä pitää näkyä marttasana. Myös lehdessä haluttiin noudattaa tätä samaa käytäntöä. Pidettiin tärkeänä, että nimi yhdistetään yksiselitteisesti sitä julkaisevaan yhteisöön.

MARTAT VUONNA 2007

- 🔗 105. vuosikerta
- 🔗 ilmestyi 8 kertaa
- 🔗 388 sivua ja 16 liitesivua
- 🔗 keskimääräinen painos 40 000 kpl
- 🔗 painos keskimäärin 45 500 kappaletta
- 🔗 virallista levikintarkastusta ei tehty

5 KEITTIÖ K18 KANNUSTAA KOKEILEMAAN

Aikuistuvat nuoret tarttuvat vispilään ja juuresveitseen Marttojen keittiökurssilla.

OMAAN KOTIIN muuttaminen tuo tullessaan monia yllätyksiä. Ruokaan menee paljon rahaa. Äkinäiset menot voivat vetää tilin tyhjille. Jokapäiväiset kulut vaikuttavat pieniltä, mutta vuoden mittaan niistä muodostuu melkoinen rahanreikä. Kannattaakin opetella valmistamaan muutamia hyviä ja helppoja ruokia, jotka eivät maksa paljon.

Keittiö K18 -kurssi räätälöitiin aikuistumisen kynnyksellä oleville nuorille. Monen parikymppisen keittiötaidot uhkaavat jäädä olemattomiksi. Valmistaa ja puolivalmistaa ruokaa on tarjolla kaik-

kialla. Kun perustaidot eivät ole hallinnassa, käsi tarttuu herkemmin pikapizzerian ovenkahvaan kuin keittokirjaan. Ruuanlaitto kyllä kiinnostaa monia, mutta käytäntöön asti kiinnostus ei aina yllä. On muuta tekemistä; koulua, töitä, kavereita. On vaikea aloittaa, kun ei ole rutiniä.

Keittiö K18 -kurssi madaltaa kynnystä ja kannustaa omiin kokeiluihin. Viimeistään siellä oppii, mitä tarkoittaa, kun ”vesi kiehuu”. Vähitellen sipulin silppuaminen ja salaatin pilkkominen tulevat tutuiksi. Samalla kun kokataan, vaihdetaan ajatuksia oman kodin hoitamisesta: Mitä ruokakaapissa pitäisi olla? Millaisia työvälineitä kotikokki tarvitsee? Mitä ruoka maksaa? Pitäisikö ottaa vakuutus?

Kurssilla opitaan käytännössä, että ruokamenoissa voi helposti säästää. Kannattaa ostaa vain sen verran, kuin tulee syöttyä. Ruuan heittäminen roskiin on todellista tuhlaamista. Jos jatkuvasti ostelee sipsejä ja keksejä, niistä kertyy vuoden aikana yllättävän iso lasku. Kun napostelun sijaan syödään oikeaa ruokaa, terveellisyys ja taloudellisuus paiskaavat kättä.

KUN RUOKA onnistuu, on syytä iloon. Kun sosekeitto ja muffinit, salaattit ja mureke ovat syötäviä, jopa herkullisia, ilmassa on aitoa riemua. Kokkauskurssilla nautitaan aina itse tehty ateria, siivotaan keittiö ja tiskataan astiat. Kurssilaiset ovat saaneet omaksi Marttojen Penninvenyttäjän keittokirjan ja Tapiolan Eihän minulle mitään satu -oppaan.

ESIMERKKI KURSSI-ILLAN MENUSTA

Purjo-perunasosekeitto
Mustikka-sipulisalaatti
Sitruunakiisseli
Broilerinytiti

KEITTIÖ K18

- Kurssiin kuuluu kaksi tapaamista.
- Kurssi maksaa osallistujalle 10 euroa.
- Kurssija tukee Tapiola-ryhmä.

VUONNA 2007

- Kurssija järjestettiin 15 piirissä.
- Yhteensä pidettiin 39 kurssisarjaa.
- Kurseille osallistui noin 550 nuorta.

« Heini Lahdensuo, Satu Kivi-harju.

» Niklas Sulonen, Heini Lahdensuo ja Jussi Kaatjala Pirkanmaan Marttojen järjestämällä kurssilla.

» Jussi Kaatjala miettii sopivaa taktiikkaa sipulin silppuamiseen. Vilma Käppi opastaa.

MERJA OJALA

PURJO-PERUNASOSEKEITTO

3-4 purjoa
1 sipuli
5-6 perunaa
1-1½ l vettä
2 kasvisliemikuutiota (suolaa)
valkopippuria
¼ tl rakuunaa
1 dl kermaa

Halkaise ja huuhtelee purjot, suikaloi ne. Kuori ja lohko sipulit sekä perunat. Keitä aineksia pehmeäksi kasvisliemessä 20-30 minuuttia. Soseuta keitto tehosekoittimessa, sauvasekoittimella tai sosemyllyllä. Kuumenna keitto uudelleen kiehuvaaksi. Mausta keitto ja lisää kermaa. Ripottele pinnalle persiljasilppu ja hienot purjosuikaleet koristeeksi.

VINKKI Saat keitosta sakeamman, kun lisäät kerman joukkoon 1-2 rkl vehnä jauhoja. Anna keiton kiehua muutaman minuutti kerman lisäämisen jälkeen.

Oravan Marttojen kotitalouskilpailuissa pidettiin
erilaisia työnäyöksiä. Kuva on vuodelta 1938.

"Minne markat matkaavat" -kirjanpitokilpailun voittajat
Eila Heino ja Aino Hörkö maaliskuussa 1971.

7 MARTAN ILMASTOTEKO: TAHTOA JA TEKOJA

MARTAT NÄYTTIVÄT, että he tahtovat ja pystyvät vaikuttamaan ympäristön hyväksi. Myönteinen asenne ja pieni väkiväkö tuottivat vuodessa runsaat 1 500 muutosta omiin kulutustottumuksiin. ”On ihmeellistä huomata, miten kehityskelpoinen sitä vieläkin on, kun havahtuu asialle ja alkaa ajatella, olisiko itsellekin mahdollista muuttaa totuttuja tapoja.”

Martan ilmastoteko -kilpailu käynnistyi helmikuussa 2006 ja jatkui vuoden ajan. Tulokset koottiin ja palkinnot jaettiin keväällä 2007. Ilmastoteon tuloksia on käytetty marttajärjestön koulutusmateriaalina ja julkaisuissa. Kilpailun tarkoituksena oli kokeilla erilaisia arkipäivän ympäristöystävällisiä tapoja: käyttää kestokassia ja joutsenmerkkituotteita, lajitella jätteitä, alentaa huonelämpötilaa, suosia kimpapakyytejä. Jokaista tekoa kokeiltiin vähintään kuukauden ajan.

Sitten arvioitiin, voisiko muutoksesta tulla pysyvä tapa. Kaikki onnistumiset ja epäonnistumiset kirjattiin. ”Muutokset on muovattava itselle mieluisiksi tai ainakin tarpeellisiksi. Elämä

jatkaa helposti entiseen tapaan, ellei jääkaapin ovesta ole lomaketta muistuttamassa

Ilmastonmuutos pysähtyisi, jos se olisi martoista kiinni!

Martat tekivät vuodessa 1 500 ilmastotekoa.

tuttujen rakenteiden purkamisesta ja uudelleen kokoamisesta. Jaksanko, viitsinkö, riittääkö sitkeyttä? Runsauden äärellä vapaaehtoinen vaatimattomuus on ponnisteluksen takana.”

JOS ILMASTOTEKO on helppo, sillä on edellytykset muuttua pysyväksi.

Kestokassi kulki lähes jokaisen vastaajan mukana.

Uusia kasseja tehtiin omaan ostoskoriin ja lahjaksi ystäville.

Biojäte, pahvit ja kartongit kulkeutuivat keräykseen, kun kierrätysastiat olivat omassa taloyhtiössä tai vaivattoman matkan takana.

”Kun keittiössä on ahdasta eikä perhe jaksa katsoa maitopurkkeja pitkin pöytiä, ei lajittelu tunnu kovin helpolta.

Roskien viennistä on tullut hankalampaa, kun pitää ottaa mukaan monta erillistä pussukkaa ja kuljettaa

niitä eri paikkoihin.

Mutta yritystä on ja

lapsethan ne laitetaan yhä

useammin roskat viemään... Toivotaan parasta.” Vaihto energiansäästölamppuihin sujui vaivattomasti, kun asian merkitys kirkastui. Kattilaan laitettiin kansi päälle ja ruoka jäähdytettiin ennen jääkaappiin laittoa. Pakastimen sulattamisen talvella oli helppo ja hyödyllinen ilmastoteko.

Television punaisen silmän sammuttaminen vaati vain hieman opettelua, mutta joku epäonnistui: ”En ole vielä saanut sammutettua ja ihmettelenkin miksi. Kun katseltiin ennen vanhaan televisiota, oli itsestään selvää vaihtaa kanavat nappulasta, ei väsyttänyt yhtään. Kaukosäädin toi laiskuuuden ja täysin turhan energiantarpeen.” Erään pariskunnan elämän laatu parani, kun television katselussa pidettiin taukoa. ”Saimme enemmän aikaa hiljaisuudelle, toisillemme, ulkoilulle, lukemiselle.” Saunomisen rajoittaminen yhteen kertaan viikossa jatkoi mielipiteet. Jos saunominen monta kertaa viikossa ei alun perinkään tuntunut mielekkäältä, muutos oli helppo. Mutta kun saunominen oli elämän suuri

Televisio punaisen silmän sammuttaminen vaati vain hieman opettelua, mutta joku epäonnistui: ”En ole vielä saanut sammutettua ja ihmettelenkin miksi. Kun katseltiin ennen vanhaan televisiota, oli itsestään selvää vaihtaa kanavat nappulasta, ei väsyttänyt yhtään. Kaukosäädin toi laiskuu-

kuuden ja täysin turhan energiantarpeen.” Erään pariskunnan elämän laatu parani, kun television katselussa pidettiin taukoa. ”Saimme enemmän aikaa hiljaisuudelle, toisillemme, ulkoilulle, lukemiselle.” Saunomisen rajoittaminen yhteen kertaan viikossa jatkoi mielipiteet. Jos saunominen monta kertaa viikossa ei alun perinkään tuntunut mielekkäältä, muutos oli helppo. Mutta kun saunominen oli elämän suuri

kuuden ja täysin turhan energiantarpeen.” Erään pariskunnan elämän laatu parani, kun television katselussa pidettiin taukoa. ”Saimme enemmän aikaa hiljaisuudelle, toisillemme, ulkoilulle, lukemiselle.” Saunomisen rajoittaminen yhteen kertaan viikossa jatkoi mielipiteet. Jos saunominen monta kertaa viikossa ei alun perinkään tuntunut mielekkäältä, muutos oli helppo. Mutta kun saunominen oli elämän suuri

televisio katselussa pidettiin taukoa. ”Saimme enemmän aikaa hiljaisuudelle, toisillemme, ulkoilulle, lukemiselle.” Saunomisen rajoittaminen yhteen kertaan viikossa jatkoi mielipiteet. Jos saunominen monta kertaa viikossa ei alun perinkään tuntunut mielekkäältä, muutos oli helppo. Mutta kun saunominen oli elämän suuri

televisio katselussa pidettiin taukoa. ”Saimme enemmän aikaa hiljaisuudelle, toisillemme, ulkoilulle, lukemiselle.” Saunomisen rajoittaminen yhteen kertaan viikossa jatkoi mielipiteet. Jos saunominen monta kertaa viikossa ei alun perinkään tuntunut mielekkäältä, muutos oli helppo. Mutta kun saunominen oli elämän suuri

televisio katselussa pidettiin taukoa. ”Saimme enemmän aikaa hiljaisuudelle, toisillemme, ulkoilulle, lukemiselle.” Saunomisen rajoittaminen yhteen kertaan viikossa jatkoi mielipiteet. Jos saunominen monta kertaa viikossa ei alun perinkään tuntunut mielekkäältä, muutos oli helppo. Mutta kun saunominen oli elämän suuri

televisio katselussa pidettiin taukoa. ”Saimme enemmän aikaa hiljaisuudelle, toisillemme, ulkoilulle, lukemiselle.” Saunomisen rajoittaminen yhteen kertaan viikossa jatkoi mielipiteet. Jos saunominen monta kertaa viikossa ei alun perinkään tuntunut mielekkäältä, muutos oli helppo. Mutta kun saunominen oli elämän suuri

nautinto, tavasta ei luovuttu: ”Perustelen saunaa sillä, että ei tarvitse suihkussa valuttaa lämmintä vettä pitkään kun on valmiiksi lämmin iho.”

JOS YKSI ilmastoteko on hankala toteuttaa tänään, sen voi siirtää tulevaisuuteen ja toteuttaa nyt jonkin toisen. ”Olen suunnitellut luopuvani toisesta autosta Kiiton sopimuksen tahtiin vuoteen 2012 mennessä, jolloin nuorinkin harrastava lapsi todennäköisesti elää itsenäistä elämää. Nyt hän on alkanut suunnitella oman auton hankintaa 18 täytettyään. Yhden auton sijasta minulla siis saattaa olla kolme. Niinkö käy Kiiton sopimuksenkin?” Muutos saattaa olla työn takana, mutta usein se myös palkitsee. ”Luulen, että jotakin muutosta on itsessäni tapahtunut. Olen alkanut kyseenalaistaa ja pohtia asioita. Havaituminen ja jonkinmoinen herääminen on tuonut elämäni iloa ja kiinnostusta.”

Kursivoidut kohdat ovat kilpailuun osallistuneiden marttojen ilmastoteko-päiväkirjoista.

8 VUORON VIERAINA

Yhteistyökumppanimme Afrikasta tulivat vierailulle. – Meillä on sama tavoite kuin martoilla: hyvinvointi, joka ulottuu yksittäistä naista ja perhettä laajemmalle, totesivat Suzanne Waré ja Noëlie Ouandaogo.

JUHA METSO

Valkealassa Ulla Hälikän navetassa.

MARTOILLA ON yhteistyöhanke Burkina Fasossa, läntisessä Afrikassa, ja liitosta käy vuosittain väkeä paikan päällä seuraamassa hankkeen kulkua. Nyt osat vaihtuivat, kun paikallisen kumppanijärjestön Pag-La-Yirin puheenjohtaja Suzanne Waré ja neuvoja Noëlie Ouandaogo saapuvat vieraaksi Suomeen. He tutustuivat maatiloihin, kouluihin, palvelulaitoksiin ja tietenkin marttojen toimintaan.

Suzanne ja Noëlie tulevat maaseudulta, joten heitä kiinnosti suomalainen elämä maalla.

– Maanviljelijä? Sana on sama, mutta ei oikein voi verrata, Suzanne kommentoi suomalaista maatilaa. Minun miehelläni on puolitoista hehtaaria maata maapähkinälle, hirssille ja riisille. Täällä 40 hehtaaria viljelyksille ja 200 metsälä on ihan tavallista. Ei onnistuisi ilman koneita. Niitähän meillä ei ole.

Parin viikon sisällä huomioita kertyi eri puolilta Suomea.

– Jos minun isoäitini asuisi yksin, joku meidän tytöistä saisi muuttaa hänen luokseen. Ennen kouluun lähtöä hän tekisi mummulle aamupalan ja kotimatalla ostaisi iltaruuan raaka-aineet. Aina tehtäisiin sitä ruokaa, mitä mum-

» Noëlie Ouandaogo (yläkuva ja alhaalla vas.) ja Suzanne Waré (alakuva oik.).

mo mieluiten syö. Mahdotonta ajatella, että Afrikassa ikäihminen asuisi yksin, Noëlie selvitti.

UUDENMAAN MARTTOJEN puutarhanneuvoja Kirsi Tuominen ja Noëlie Ouandaogo vaihtoivat kokemuksia kompostineuvonnasta. Kirsi on puhunut kompostoinnin puolesta 1980-luvulta alkaen. Noëlie on aloittanut neuvonnan kotiseudullaan kaksi vuotta sitten.

– Kun aloitin, asiaa ihmeteltiin paljon. Kompostointi ei ollut muodikasta. Nyt hyvin hoidettu komposti on ylpeyden aihe, kertoi Kirsi.

– Asioiden läpimenoon vaaditaan aikaa. Aina pitää keksiä jokin uusi kampanja vanhan teeman mieliin muistuttamiseksi. Ei siinä ole eroa, missä maassa ollaan, rohkaisi Kirsi kollegaansa.

Kaksiviikkoisen lopulla vieraat kiitteyttivät kokemuksiaan.

– Toimimme eri oloissa, mutta meidän on helppo ymmärtää marttoja, koska omassa järjestössämme on samankaltaiset rakenteet. Meillä on sama tavoite hyvinvoinnista, joka ulottuu yksittäistä naista ja perhettä laajemmalle, Suzanne Waré ja Noëlie Ouandaogo totesivat.

JUHA METSO

TERHI LINDQVIST

OHJELMAA
Suzanne ja Noëlie tutustuivat

Suzanne Waré ja Noëlite Ouandaogo tutustuivat syyskuussa 2007 Ulla Hällikän nautaan Valkelassa. Kuva Juha Meiso.

9 YHTEISTYÖN SATOA KERÄTTIIN

Mailman Maaseutunaisten järjestön kansainvälinen kongressi järjestettiin Turussa. Merja Siltanen valittiin järjestön Euroopan alueen puheenjohtajaksi.

MAAILMAN MAASEUTUNAISTEN järjestön (ACWW) tavoitteena on nostaa maaseudun naisten ja perheiden elintasoa koulutuksen ja yhteiskunnallisten kehitysohjelmien avulla. Järjestö pitää joka kolmas vuosi maailmankongressin. Turun kongressissa oli teemana Valloittakaamme tie naisille (Winning the Way for Women). Marttaliitto, Finlands Svenska Marthaförbund ja Maa- ja Kotitalousnaisten keskus emännöivät yli viittäsatua kansainvälistä vierasta.

Kongressivieras Cecilia Violet Makota on pystyttänyt valokuvänäyttelyn Turun Messukeskuksen aulaan. Kuvissa naiset esittelevät kasvimaitaan ja keräävät satoa.

– Nämä ovat minun järjestöni naisia! Makota huudahtaa ja osoittaa kuvaa, jossa naiset kantavat ruokakoreja päidensä päällä. Makota johtaa Sambiassa maaseutunaisten järjestöä. Valokuvien lisäksi esillä on rapisevia pusseja, jotka sisältävät jauhettuja pähkinöitä, papuja, kuivattuja kassavan ja kurpitsan lehtiä. Naiset kasvattavat vihanneksia, kuivattavat ne aurinkoenergialla, pakkaavat ja myyvät. Jos ravinnosta tulee puute, kasviksia liotetaan vedessä ja saadaan ruokaa.

Sambian maaseutunaisten järjestö on kuvaava esimerkki ACWW:n toiminnasta. Projektit liittyvät koulutukseen, terveyteen ja ravitsemukseen. On puhuttu veden projekti Tongalla, kalastusprojekti Tansaniassa, vihannestuotannon neuvontaa naisille Kamerunissa, siiankasvatuksen opastusta Kiinassa. On koulutusta naisten ympärileikkauksen estämiseksi Ghanassa ja koulutuskeskus huono-osaisille naisille Romaniassa. Ravitsemusta, hygieniää, hiv:n ehkäisyä. Tietoa omista oikeuksista ja koulutusohjelmia paikallisille naisjohtajille.

MARTTAJÄRJESTÖ OLI perustamassa ACWW:tä vuonna 1929 yhtenä Pohjoismaiden Naisliiton NKF:n jäsenjär-

jestöistä. Perustehtävä on säilynyt samana alusta alkaen: naisten ja perheiden aseman kohentaminen ja huono-osaisuuden ehkäiseminen.

Marttaliiton puheenjohtaja **Merja Siltanen** valittiin kongressissa ensimmäisenä suomalaisena ACWW:n Euroopan alueen puheenjohtajaksi kolmivuotiskaudelle.

– Suuri haaste kaikkialla on se, kuinka ihmisten olisi mahdollista asua maaseudulla. Suomen autioituviissa kylissä monia uhkaa yksinäisyys ja syrjäytyminen. Uskon, että ACWW:ssä löydämme kumppaneita, joiden kanssa voimme hakea rahoitusta ja etsiä ratkaisuja maaseudulla elämiseen.

Marttoja kokouksessa edustivat Merja ja Siltasen lisäksi edellinen puheenjohtaja Tytti Isohookana-Asunmaa, toiminnanjohtaja Merja Merasto, Inkeri Koskinen Jokioisten Martoista ja liiton hallituksen varajäsen Airi Väänänen Kankaan Martoista.

HELENA KOKKONEN

« Cecilia Violet Makota ja pussillinen kassavan lehtiä.

MAAILMAN MAASEUTUNAISTEN JÄRJESTÖ ACWW (The Associated Country Women of the World)

Maailman suurin maaseudun naisten järjestö, 9 miljoonaa jäsentä 70 eri maassa.

➤ Päämaja Lontoossa, toimii yhteistyössä YK:n järjestöjen kanssa.

➤ 9 toiminta-alueita: Kaakkois-Aasia ja Lähi-itä, Keski- ja Etelä-Aasia, Eteläinen Afrikka, Itä-, Länsi- ja Keski-Afrikka, Eteläisen Tyynenmeren alue, Kanada, Pohjois-Amerikka, Karibia, Etelä-Amerikka sekä Eurooppa.

➤ Jokaisella alueella on oma puheenjohtaja.

➤ Maailmankongressi järjestetään joka kolmas vuosi. Kongressissa seurataan hankkeiden etenemistä, valitaan luottamushenkilöt ja annetaan päätöslauselmia sekä suosituksia, jotka ohjaavat jäsenjärjestöjen toimintaa.

➤ Turussa hyväksytyt päätöslauselmat käsittelivät naisryhtäjäyttä, naisten tuloja tuottavaa toimintaa, ympäristönsuojelua, puhtaan veden ja energian saatavuutta, terveystietoisuutta ja YK:n milleniumijulistuksen tavoitteiden saavuttamista.

➤ Suositukset koskivat naisten roolin vahvistamista päätöksenteossa ja kakkostyypin diabeteksen ehkäisemistä.

Marttijärjestö oli perustamassa ACWW:ia yhtenä Pohjoismaiden Naisliiton (NKF) jäsenjärjestöistä. NKF:n (silloinen Pohjoismaiden Emäntäliitto) kongressi pidettiin Turussa vuonna 1929. Kuvassa kongressiväkeä Naantalin kylpylähotellin verannalla.

PYYKKÄRIN TIE on kulkenut avannolta automaattikoneen äärelle sadan vuoden aikana. Martan Pyykkikori -näyttely kertoi pyykinpesun historiasta ja martojen pyykkineuvonnasta.

Pyykinpesu on jokaviikkoinen, joskus jopa jokapäiväinen kotityö. Vaikka se on tuttua, se ei tee siitä välttämättä yksinkertaista. Nykymartta aprikoi monien vaihtoehtojen välillä: Elastaani, goretex, lycra? Zeoliitti, entsyymi, fosfaatti? Hieno-, pika- vai energiansäästöohjelma?

Ymmällään olivat sisaret jo 70 vuotta sitten; näin puhuteltiin naisia kirjasesa Järkiperäinen pyykinpesu, jonka Marttaliitto julkaisi vuonna 1938: *"Älkööt arvoisat lukijat erehtykö luulemaan tämän kirjoittajan haluavan väittää, etteivät Suomen emännät osaisi pyykkiä pestä. Tuhannet kauniit liinavaatekaapit aarteineen ovat todisteina siitä, että kyllä osataan. Mutta kuitenkin ovat monet emännät, joita täydellä syyllä voi sanoa huolellisiksi ja taitaviksi, tuntevat joutuneensa ymmälle nykyaikaisten 'ihmeitten' edessä pyykinpesukysymyksissä"*.

Perinnetietokeskus Syreenissä oli esillä Martan Pyykkikori -näyttely, joka katsoi maailman muutosta pesupunkan ääreltä.

NÄYTTELYN AIKAJANA alkaa marttajärjestön perustamisen ajoista, 1800–1900-lukujen vaihteesta. Pyykinpesu oli tuolloin raskasta työtä. Naiset ahersivat muuttaman kerran vuodessa suurpyykin parissa. Vaatteita vaihdettiin harvoin ja pyykki saattoi olla hyvin likaista. Maaseudulla pyykki pestiin talvisin saunassa tai karjakeittiössä ja huuhdottiin avannossa. Kesällä pyykkipata viritettiin rantaan. Kaupungeissa pyykkiä pestiin saunoissa, pyykkituvissa ja kotikeittiöissä. Pesuvälineet olivat yleensä puisia. Pesuaineina käytettiin lipeää ja kotitekoista saippuaa.

Peltiset pyykkilaudat tulivat käyttöön 1920-luvun lopulla, lasiset pian sen jälkeen. Vesijohdot alkoivat yleistyä suurimmissa kaupungeissa. 1930-luvulla useissa talouksissa pyykkiä pestiin jo joka viikko.

1950-luvulla vesijohdot, viemärointi ja sähköt yleistyivät. Kotimaiset pulsaattoripesukoneet Upo-Kultanuoli ja Rosenlew-Mainio tulivat myyntiin. 1960–1970-luvuilla koteihin alettiin hankkia edestä täytettäviä automaattipesukoneita. Uusille koneille kehitettiin matalavaahtoisia pesuaineita. Markkinoille tuli myös entsyymejä sisältäviä pesuaineita ja pulvereita, joilla lika irtosi jo matalassa lämpötilassa.

Pyykinpesun ympäristövaikutukset nousivat keskustelunaiheeksi 1980–1990-luvuilla. Markkinoille tuli ekopesuaineita ja ympäristömerkittyjä pesuaineita. Pesukoneiden energian- ja vedenkulutusta vähennettiin. Pesukoneita on kehitetty ympäristöystävällisiksi, mutta vesipihit koneet eivät välttämättä huuhtelee riittävästi. 2000-luvun ekotietoinen pyykkäri pesee täysii koneellisia, käyttää matalaa pesulämpötilaa ja annostelee pesuaineen oikein.

Tämän päivän kodeissa pyykätään usein lapsiperheet noin 25 kertaa kuukaudessa, yhden hengen taloudet 7 kertaa. Pyykkiä pestään kerralla vähän. Uudet pesukoneet ovat yhä suurempia. Käsipyykkiä pestään lähes kaikissa talouksissa.

VUONNA 2007

- Marttojen perinnetietokeskus Syreenissä kävi 19 200 vierailijaa.
- Näyttelyissä esillä myös Pohjois-Karjalan Martat, Pohjois-Karjala-projektiin liittyvä neuvonta ja Marttanuken tarina.
- Piirit ja yhdistykset voivat lainata Martan pyykkikori -näyttelyä Marttaliitosta.

Vaatehuoltoon perehdyttiin 1910–20-luvuilla.

Kotitalousneuvontaa tehtiin eri hankkeissa, monien kumppanien kanssa.

ARKI-HANKE Tukee avohuollon päihde- ja mielenterveyskuntoutujia ja heidän perheitään. Yhteistyökumppaneina mm. mielenterveyskeskukset ja -seurat, A-klinikkatoimi, diakoniatyö ja vankilat. Kursseilla käsitellään ruokaa ja ravitsemusta, kodinhoitoa, kodin taloutta.

➤ Toteutettiin 15 piirissä, 304 kurssia ja 2 452 osallistujaa

HEI ME LEIVOTAAN

Marttaliitto osallistui kotileivonnän valtakunnalliseen yhteiskampanjaan.

KAHVIMARTTA-KOULUTUS

Pauligin kanssa suunniteltuun ja toteutettuun koulutukseen liittyi kilpailu, johon osallistui 4 000 marttaa.

KARJALAISIA SIENIRUOKIA

Piirien sieniruokakursseilla kerrottiin karjalaisesta sieniruokaperinteestä ja sen vaikutuksesta ruokakulttuuriimme. Materiaalina Gripakuassusta serpaan – karjalaisia sieniruokaa -kurssivihko.

➤ 26 sieniruokakurssia ja 477 osallistujaa.

KOKATAAN YHDESSÄ

Kursseilla lapset ja aikuiset tekevät yhdessä ruokaa.

➤ 53 kurssisarjaa ja 1 400 osallistujaa.

KOTI- JA VAPAA-AJAN TAPATURMIEN EHKÄISY Marttaliitto osallistui Terveystietokeskuksen koordinoimaan järjestöhankeeseen.

KOTITALOUSNEUVONTAA MAAHANMUUTTAJILLE

Tarjoaa maahanmuuttajanoikeille keinoja selviytyä suomalaisessa arjessa. Kursseilla käsitellään ruokaa ja ravitsemusta, kodinhoitoa, kodin taloutta, kuluttaja-asioita, lasten

hoitoa, ympäristöasioita ja aiheisiin liittyvää suomen kielen sanastoa.

➤ Toteutettiin 16 piirissä, 220 kurssia ja 2 163 osallistujaa 27 eri kansallisuudesta

KOTITALOUSNEUVONTA-PUHELIN 0600 14882

Vastattiin noin 1 350 puhelun.

LUONNOSTA SINULLE. OTA KEVYESTI – HYVINVOINTIA LUONNOSTA Vuoden nimikkokasvit olivat salaattit, pihlajanmarja, katajanversot ja -marja sekä tuoksuvalmuska. Kasveja tehtiin neuvonta-aineistoa piirien käyttöön. Sienestä, marjasta ja yrtistä tehtiin Arktiset Aromit ry:n ja Kuluttajaliiton kanssa minimoi-kortit.

NAISJÄRJESTÖTYÖN JA KOTITALOUSNEUVONNAN TUKEMINEN KARJALAN TASAVALLASSA JA VIIPURISSA

Edistää ketjukoulutusmenetelmän käyttöä ja kotitalousneuvontaa venäläisissä yhdistyksissä. Järjestötietoutta sekä puutarha- ja parvekeviljelyä sisältävä kurssi Karjalan tasavallassa ja Viipurissa toimiville naisryhmille. Kurssille osallistui 22 naista, jotka järjestivät vastaavia kursseja omissa yhdistyksissään.

NAISTEN AURINKOLEIPOMO MAASEUTUPERHEIDEN HYVINVOINNIN TUkena Edistää maaseutuperheiden hyvinvointia Burkina Fasossa, Afrikassa, tukemalla Pag-La-Yiri-järjestön kotitalousneuvontaa. Rakennetaan leipomo ja koulutetaan sen työntekijät.

MARTTOJEN KOTIAPU

Kehittää ja tukee Marttojen kotiaputoimintaa piireissä. Hankkeessa oli mukana 11 piiriä ja sitä koordinoi Pohjois-Karjalan Martat.

MENESTYVÄT YHDISTYSTOIMIJAT Piirien kouluttajat perehdytettiin yhdistysten toiminnan suunnitteluun. Hanke toteutettiin yhteistyössä Opintotoiminnan Keskusliiton kanssa.

➤ 22 koulutusta ja 409 osallistujaa

MONITA – MONIKULTTUURIS-ET TAITEENTOIMIJAT Edistää hyviä etnisiä suhteita ja torjuu rasismia sekä muukalaisvihaa. Equal-ohjelmaan kuuluvaa kumppanuushanketta hallinnoi Cassandra ry.

PIKKUKOKKI-TOIMINNAN KEHITTÄMISHANKE 2007–2008

Kehittää ja tuotteistaa Pikkukokki-toimintaa.

VOI HYVIN, AIKUINEN NAINEN

Innostaa naisia huolehtimaan terveydestään ja hyvinvoinnistaan. Yhteistyötä Sydänliiton, Selkäliiton, Suomen Mielenterveysseuran ja Maa- ja kotitalousnaisten kanssa.

➤ Piireissä 14 alueellista yleisötapahtumaa.

➤ Neuvojat pitivät 140 hyvinvointi-iltaa ja ruokakursseja maritayhdistysten kanssa. Osallistujia 5 350.

STRATEGIOISTA KÄYTÄNNÖKSI

Edistää piirien toimintavalmiuksia ja kykyä toimia suunnitelmallisesti.

SUOMALAINEN JOULU

Marttaliitto osallistui Suomalaisen Työn Liiton kampanjaan.

SÄKENET Verkkoneuvonnan kehittämishankkeen aiheena oli sähköinen kotitalousneuvonta järjestöjen kotisivuilla. Mukana Finlands svenska Marthaförbund, Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ja Marttaliitto.

VERKKOVIESTINNÄN KEHITTÄMISHANKE

Marttojen verkkosivujen uudistus, yhteistyökumppaneina Scriptio Oy ja Optinet Oy.

Tammikuussa 1973 käynnistettiin valtakunnallinen oamupalakom-
panja Hyvää huomenta. Kuva Marttilaiton tiedotustilaisuudesta.

12 YHTEISHENKI ELÄÄ POHJOIS-KARJALASSA

Marttajärjestön vanhin piiri, Pohjois-Karjalan Martat, täytti sata vuotta.

Eri aikakausien martat astuivat näyttämölle. Rooleissa esiintyivät piirin hallituksen jäsenet.

Yks kaks solakaks-laihdutuskilpailu 1992

POHJOIS-KARJALAN MARTTOJEN satavuotisjuhla 24.II. kokosi Joensuun Areenalle yli 2 500 vierasta. Bussilasteittain marttasisaria saapui läheltä ja kaukaa juhlimaan ja onnittelemaan. Juhlan käsikirjoitus noudatteli vanhojen Marttapäivien ohjelmaa ja juonena oli marttatoiminnan vaiheet Pohjois-Karjalassa. Näyttämölle astuivat vuorollaan eri aikakausien martat: puheenjohtajaksi valittu ”meijän emäntä”, sotamartta, konsulentti, neuvoja ja nykymartta Pesunkestävä-paidassaan. Vuosikymmenet toivat omat uutuutensa:

oli kukontekokilpailuja, morsiuskursseja, emäntäpäiviä, Pohjois-Karjala-projektia ja Pitkän iän pitoja. Marttarooleissa esiintyivät piirin hallituksen jäsenet.

Juhlapuheen piti ministeri Sirkka-Liisa Anttila ja tervehdyksen esittävät Marttaliiton puheenjohtaja Merja Silta-nen, Joensuun Kaupunginjohtaja Juha-ni Meriläinen, arkkipiispa Leo ja piispa Wille Riekkinen.

– Pohjois-Karjalassa on marttatoiminnan ollut hyvä kasva ja kehittyä. Tä-

mä mielenmaisema ja maakunnassa elävä yhdessä tekemisen halu ovat antaneet meille innoitusta, sanoi piirin puheenjohtaja Ritva Lukkarinen-Puruskainen.

Pohjois-Karjala-projektin materiaalia.

– Yksi marttajärjestön arvoista on yhteisöllisyys. Siitä voimme Pohjois-Karjalassa olla ylpeitä. Yhteisöllisyys ilmenee meillä vahvana talkoohenkenä. Ympäri Suomen tunnetaan marttojen piirakkapaja Joensuun torilla. Myös suuret muonitukset hoituvat isojen talkoojoukkojen avulla. Talkoot ovat lujittaneet tunnetta siitä,

että yhdessä olemme vahvoja.

Yhteishengen nosti esille myös Marttaliiton puheenjohtaja Merja Silta-nen tervehdyksessään.

– Pohjois-Karjalassa osataan aivan erityisesti joukkojen mukaan saaminen. Yhteisöllisyys on jokapäiväinen käyttövoima toiminnassanne.

Marttaliiton hallitus myönsi vuoden 2007 tunnustuspalkinnon 2 000 euroa Pohjois-Karjalan Marttoille.

– Pohjois-Karjalan Marttojen koti-

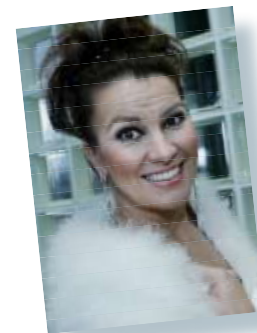
apuhankkeesta on kehittynyt valtakunnallinen Marttaliiton toimintamuoto, totesi Merja Silta-nen.

Pohjois-Karjalan Marttojen historiikki ”Näin meillä neuvottiin” ilmestyi piirin juhluvuonna.

KARJALAISEN KUVA-ARKISTO

Juhlapuheen piti maa- ja metsätalousministeri Sirkka-Liisa Anttila.

« Juhla päättyi Joulumieltä jokaiselle -konserttiin. Arja Koriseva oli yksi solisteista.

Vuosi 1947 oli martojen Villavuosi. Länsi-Karjalan pitäjänmestarit osallistuivat kehuun maakunnalliseen työmestaruuskilpailuun Lappeen Maamieskoulussa.

13 TOSIMARTTA KUTOO VAIKKA KULKIESSAAN

Entisaikaan emännät saattoivat kutoa kylänraitilla kulkiessaan. Tätä perinnettä elvytettiin Sukankudonnan SM-kisoissa.

SUKKAPUIKOT KILISIVÄT kiivaaseen tahtiin Sukankudonnan epävirallisissa suomenmestaruuskisoissa Martan päivänä Mikkelin Kenkäverossa. Nopeimmat ehtivät tunnin aikana kävellä viisi kilometriä ja kutoa samalla malliohjeen mukaista sukkaa.

Etelä-Savon Marttojen toiminnanjohtajan Ritva Otvan mukaan 1940- ja 50-luvuilla ei ollut harvinaista, että kylänraitilla kulkiessa kudottiin samalla. Entisajan emännät käyttivät kaiken ajan hyödyksi ja kutoivat muiden töiden ohessa. Lajissa tiettävästi kilpailtiin 1930-luvulla.

Kilpailuun osallistui 32 marttaa ja kuusi muuta kisailijaa. Sijoituksen ratkaisivat kutimen kerrosluku ja laatu, kuljettu matka ja nestetankkauksen kuppi-määrä. Virhepisteitä tuli, jos kutimessa oli virheitä, kuten esimerkiksi pudonnut silmukka. Kilpailijaa sakotettiin, jos hän ei ennättänyt kulkea neljää kilometrin mittaista kierrosta.

Kilpailun järjestivät Etelä-Savon Martat, Marttojen perinnetietokeskus Syreeni, Marttaliitto ja Novita.

JANA MATKAINEN

Martat-sarjan kilpailijat olivat pukeutuneet vapaaehtoisin martta-asuihin.

TULOKSET

Martat-sarja: 1. Erja Inkiläinen, Joutsenon Varpu-Martat
2. Teija Vanhala, Saveron Martat
3. Hetta Torpo, Ripatin Martat

Sulkavalaiset marjat kilpailivat sukan-
kudonnassa 1940–50-lukujen vaihteessa.

14 PIIRIT VASTAAVAT JÄRJESTÖTYÖSTÄ

Marttajärjestöön kuuluu 16 piiriä, jotka kattavat koko Suomen Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Piirit antavat kotitalousneuvontaa ja vastaavat marttojen järjestötyötä alueellaan.

1 ETELÄ-HÄMEEN MARTAT

Rauhankatu 5,
13100 Hämeenlinna
p. ja f. (03) 682 1287
www.martat.fi/etela-hame
Toiminnanjohtaja
Arja Pehkonen
Puheenjohtaja
Marja-Leena Niskanen

2 ETELÄ-KARJALAN MARTAT

Raatimiehenkatu 22,
PL 105, 53101 Lappeenranta
p. (05) 622 1100,
www.martat.fi/etela-karjala
Toiminnanjohtaja
Tuija Valjakka
Puheenjohtaja **Lea Sairanen**

3 ETELÄ-SAVON MARTAT

Kenkävero/Pursialankatu 6,
50100 Mikkeli
p. (015) 228 910,
0440 228 910,
www.martat.fi/etela-savo
Toiminnanjohtaja **Ritva Oiva**
Puheenjohtaja **Aira Nurminen**

4 ITÄ-HÄMEEN MARTAT

Laaksokatu 1, 15140 Lahti
p. (03) 782 3107,
www.martat.fi/ita-hame
Toiminnanjohtaja
Tuulikki Uusitalo
Puheenjohtaja **Vuokko Porri**

5 KAINUUN MARTAT

Sammonkatu 10 A 3,
87100 Kajaani
p./f. (08) 622 429
www.martat.fi/kainuu
Toiminnanjohtaja **Pirjo Määttä**
Puheenjohtaja
Raija Kemppainen

6 KESKI- JA ETELÄ-POHJANMAAN MARTAT

Vingenkatu 15 A ja Vingenkatu
15 B 14, 67100 Kokkola
p. (06) 831 7887
Kotitalouskeskus ja kotiapu
p./f. (06) 831 3127
www.martat.fi/keetpo
Toiminnanjohtaja **Tuija Biskop**
Puheenjohtaja
Ulla Keski-Sämpi

7 KESKI-SUOMEN MARTAT

Väinökatu 36 b A,
40100 Jyväskylä
p./f. (014) 611 308,
050 438 7532
www.martat.fi/keski-suomi
Toiminnanjohtaja
Ritva Nykänen
Puheenjohtaja **Raija Heiskala**

8 KYMENLAAKSON MARTAT

Torikatu 6, 45100 Kouvola
p. (05) 312 2434,
040 759 6647,
www.martat.fi/kymenlaakso
Toiminnanjohtaja
Anne Saarikko
Puheenjohtaja **Leena Mäkinen**

9 LAPIN MARTAT

Rovakatu 13,
96100 Rovaniemi
www.martat.fi/lappi
Puheenjohtaja **Liisa Eloranta**

10 PIRKANMAAN MARTAT

Postikatu 7, 33100 Tampere
p. (03) 260 3651,
p./f. (03) 212 4939
www.martat.fi/pirkanmaa
Toiminnanjohtaja
Marja Kuuteri-Kallio
Puheenjohtaja **Maija Lepistö**

11 POHJOIS-KARJALAN MARTAT

Kauppakatu 23 b B 13,
80100 Joensuu
p. (013) 122 450,
www.martat.fi/pohjois-karjala
Toiminnanjohtaja
Ilona Tossavainen
Puheenjohtaja **Tuula Kähkönen**

12 POHJOIS-POHJANMAAN MARTAT

Kajaaninkatu 36, 90100 Oulu
p. (08) 311 5304,
www.martat.fi/pohjois-pohjanmaa
Toiminnanjohtaja
Katri Savolainen
Puheenjohtaja **Eila Keränen**

13 POHJOIS-SAVON MARTAT

Ajurinkatu 43, 70110 Kuopio
p. (017) 264 8774,
050 339 4260
www.martat.fi/pohjois-savo
Toiminnanjohtaja
Anne Matilainen
Puheenjohtaja **Aila Nurmi**

14 SATAKUNNAN MARTAT

Valtakatu 7, 28100 Pori
p. (02) 633 0141,
(02) 633 5442,
www.martat.fi/satakunta
Toiminnanjohtaja
Raija-Liisa Heinonen
Puheenjohtaja
Tellervo Leppiniemi

15 UUDENMAAN MARTAT

Kalevankatu 3 B, 5.krs,
00100 Helsinki
p. (09) 6844 9410,
www.uudenmaanmartat.fi
Toiminnanjohtaja
Anne Lempinen
Puheenjohtaja
Hanna Markkula-Kivisilta

16 VARSINAIS-SUOMEN MARTAT

Yliopistonkatu 33 G,
3. krs, 20100 Turku
p. (02) 284 2200,
www.martat.fi/varsinais-suomi
Toiminnanjohtaja
Sanna Voutilainen
Puheenjohtaja
Riitta Leinonen

15 JÄRJESTÖ SIIRTYI YHTENÄISEEN JÄSENMAKSUUN

Marttaliiton tulot muodostuvat valtionavusta, apurahoista ja varainhankinnasta.

VALTIONAPU Marttaliitto sai opetusministeriöltä valtionapua järjestön kotitalousneuvontaan. Valtionapu on merkittävä rahoitusmuoto toiminnan jatkuvuuden ja kehittämisen kannalta. Valtionapua myönnettiin 995 000 euroa, josta Marttaliitolle 219 000 euroa ja piireille 776 000 euroa. Summa pysyi edellisen vuoden tasolla.

APURAHAT Apurahoina saatiin yhteensä 779 000 euroa seuraavilta yhteisöiltä: Alli Paasikiven säätiö, Eduard Polónin säätiö, Euroopan sosiaalirahasto, Karjalan Kulttuurirahasto, opetusministeriö, Raha-automaattiyhdistys, sosiaali- ja terveysministeriö, Tapiola ja ulkoasiainministeriö.

Kemijärven Marttojen sieniretkellä koriin ja pannulle asti päätyi muun muassa matsutakea eli männyn-
tuoksuvalmuskkaa.

VARAINHANKINTA

JÄSENMAKSUT Sääntöuudistuksen myötä marttajärjestössä siirryttiin yhtenäiseen jäsenmaksuun. Varsinainen jäsen maksaa jäsenmaksua 30 euroa. Yhdistys saa summasta jäsenmaksupalautuksena 5 euroa ja piiri 8 euroa. Marttaliiton osuus on 2 euroa ja jäsenlehden 15 euroa.

TUOTEMYYNТИ Arvonlisäveron alaisen tuotemyynti oli yhteensä 137 000 euroa.

KIINTEISTÖ- JA HOTELLITOIMINTA Marttatalon A-portaassa toimivat Marttaliiton ja Martat-lehden toimitukset sekä Marttaravintola, B-portaassa Marttahotelli, jossa on 44 huonetta ja 66 vuodepaikkaa. Katutason myymälätilat ja A-portaan 3. kerroksen toimisto on vuokrattu ulkopuolisille. Kiinteistön tuotot olivat 179 000 euroa, samoin hoitokulut. Hotellin ja ravintolan liikevaihto oli 1 258 000 euroa ja tilikauden tulos 159 000 euroa.

SIIJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA

Sijoitus- ja rahoitustoiminnan tulos oli 1 190 000 euroa.

RAHASTOT Marttaliitolla on omakatteisena rahastona Eduard Polónin rahasto ja sidottuina rahastoina Maria Pusan rahasto, Marttajärjestön toimihenkilöiden lisäeläkerahasto ja Lea Aallon rahasto. Eduard Polónin rahaston avustusta käytettiin piirien toimitilojen hankintoihin 60 000 euroa. Yksi toimittila myytiin. Lea Aallon rahaston tuotosta myönnettiin Marttaliitolle avustusta 43 000 euroa kattamaan Perinnetietokeskus Syreenin alijäämää. Eduard Polónin säätiö myönsi liitolle ja piireille 376 000 euroa käytettäväksi kotitalousneuvonnan hankkeiden toteuttamiseen.

» Monimaa Martat toimii Porissa. Kuvassa Ingrid Warmuth (vas.) ja Saroj Adaya.

LAURA VESA

16 JULKAISUISTA TIETOA JA IDEOITA

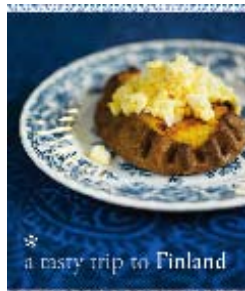
Uudet säännöt painettiin ja lähetettiin jäsenille Martat-lehden mukana. Suomalaisista perusresepteistä koottiin englanninkielinen opas. Yhdistystoiminnan työväline, Järjestökansio, uudistettiin.

NEUVONTA-AINEISTO KODIN HOITO JA TALOUS

- Tekstiilinhoidon neuvontataulut
- Kotikokin perustyövälineet, Ruokailu- ja tarjoilu-astiat -kalvopohjat
- Turvaa taloutesi, Ota kiinni rahoistasi, Et voi kulluttaa enemmän kuin tienaat; uudistetut esitteet
- Elämä edessä -kalvosarja
- Talouden suunnittelu ja säästövinkit -kalvopohjat
- Kata kauniisti -neuvonta-aineisto

RUOKA JA RAVITSEMUS

- Mannerheimin pöydässä: kulttuurihistoriaa, ruokakulttuuria ja marsalkka Mannerheimin lempiruokareseptejä
- Vuoden nimikkokasvit -lehtiset: salaattit, pihlajanmarja, katajanversot ja -marja sekä tuoksuvalmuskat.
- Minimoi-kortit: tuoksuvalmuskat, pihlajanmarja ja kataja.

KOTIPUUTARHA

- Tuottava maa
- Parveke paratiisiksi

MONIKULTTUURISUUS

- Samassa pöydässä -opas yhdistyksille monikulttuuriseen kohtaamiseen

MYNTITUOTTEET

- A Tasty trip to Finland
- Gripakuussusta serpaan – karjalaisia sieniruokia
- Makumatka Pohjolassa
- Pyykinpesu-korttisarja
- Joulumuori-kortti

JÄRJESTÖJULKAISUT MARTAJÄRJESTÖN SÄÄNNÖT

- Samassa julkaisussa Marttaliiton, piirin ja marttayhdistyksen säännöt (yhden ja kahden kokouksen säännöt), toimintaryhmän ohje sekä ohjeet järjestöasun ja ansiomerkkien käytöstä.

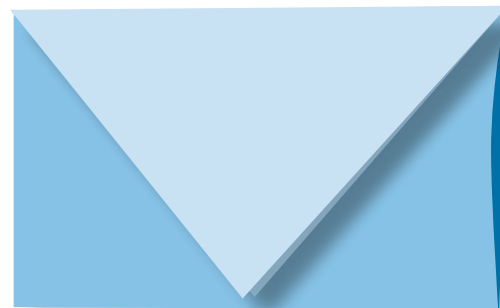
JÄRJESTÖKANSIO

- Uudistettu Järjestökansio on apuväline yhdistystoimintaan. Ohjeet yhdistyksen toimintavuoteen uuden yhdistyksen perustamisesta alkaen. Mukana on cd-rom, jossa asiakirjamallit ovat sähköisenä.

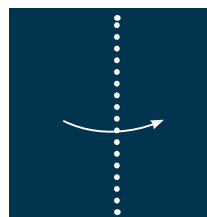
YLEISESITE

- Järjestön toiminnan esittely ja historia lyhyesti.

» Kata kauniisti -neuvonta-aineisto sisältää lautasliinojen taitteluohjeita.

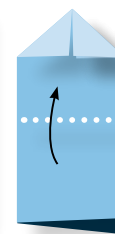
Kirjekuori -taittelumalli

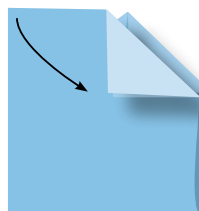
1. Taita lautasliina keskeltä kahtia.

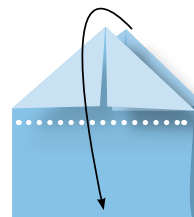
2. Taita yläkulmat alas.

3. Taita kaksinkerron.

4. Taita myös toiset kulmat alas.

5. Taita liepeet alas eteen katkoviivan mukaisesti.

